

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.11564425>

До проблеми оцінювання якості вищої освіти

С. І. Широка, канд. філос. наук, доцент

Національний аерокосмічний університет

ім. М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут»

Вищу освіту ідентифікують як інститут, який має соціальні функції, убудовані у функціонування суспільства, тому її часто оцінюють, спираючись на фундаментальні принципи соціальної справедливості та економіки. З огляду на це більшість закладів вищої освіти приділяє значну увагу підвищенню якості викладання та докладає чимало зусиль, щоб вжити відповідних заходів щодо цього. Одним із найпопулярніших зараз є підхід, згідно з яким намагаються виміряти та забезпечити якість навчання з допомогою стандартів. Але, незважаючи на наявність численних аргументів на підтримку цього підходу, спірним залишається питання про те, чи можуть такі стандарти стати основою для вимірювання якості викладання та освіти взагалі. Так, публічні дискусії про справедливість, рівність, ефективність і доступність у наданні освіти часто зосереджено навколо невловної філософської природи *якості викладання та якостей викладача*.

Узагальнивши різноманітні ідеї та точки зору щодо *якості викладання*, які в останні роки з'явилися в публікаціях, можна сказати, що ця описувана в різних поняттях і термінах *якість* складається з багатьох динамічних елементів. Ці складові, у свою чергу, мають атрибути, які ніколи не є ізольованими від контекстуальної реальності. Таким чином, аналіз актуальних досліджень викладацької діяльності свідчить, що численні та динамічні складові *якості викладача* мають тенденцію до

класифікації на дві групи, а саме: особисті та професійні якості. Більше того, професійні якості, як правило, вимірюють, тоді як особистісні якості навряд чи можуть будуть вимірними з точки зору згадуваного вище вимірювання на основі стандартів. Проте треба зауважити, що існує декілька моделей вимірювання *якості викладання* на основі комплексу оцінок, але вони також мають певний ступінь невизначеності, і експертність тут також не дає жодних гарантій. Зокрема, однією зі спроб подолати відсутність можливості вимірювати якісні характеристики особистості викладача з метою їхнього визначення, а потім впливу на розвиток та оптимальне використання є кваліметрія, а саме специфічний клас факторно-критеріальних моделей. Однак, незважаючи на всю переконливість мови цифр, проблема об'єктивного оцінювання залишається не вирішеною. Мова йде, наприклад, про розмиті вимоги до якості освіти, що «відповідають потребам суспільства», уже згадувану сумнівну експертність, а також про складність самого об'єкта кваліметрії, особливо, якщо говорити про вищу школу.

«Довгий шлях» перелічення та опису професійних та особистісних якостей може зайняти роки та сторінки, і це, безумовно, дозволяє феноменологічно наблизитися до розуміння *якості викладання* та *якостей викладача*, хоча й не дає відповіді на сутнісне запитання. Також варто зазначити, що вже звичним стало сприйняття освіти як послуги, яку оцінюють з точки зору «економічної ефективності», але ж її значення та вплив виходять далеко за межі економічних вимірів, адже вона є фундаментальним правом людини та ключовою складовою розвитку культури, моралі, особистості й суспільства в цілому, і тому така оцінка є також «одновимірною». Два основні підходи до *якості освіти* – нормований та управлінський – хоча і спроможні оцінити певний ступінь відповідності між

належним та суцям, теж залишають багато невирішених питань.

Отже, зазначені невловність і невимірюваність *якості викладання* та *якостей викладача* спонукають розглянути питання про те, наскільки наявні стандартизовані й управлінські підходи відповідають сучасним потребам і ситуації взагалі. Така полі- та мультидисциплінарна дискусія із залученням філософів, істориків, психологів, менеджерів, а також безпосередніх учасників і стейкхолдерів може стати початком обговорення та впровадження освітніх реформ, змін та інновацій.